

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه الزهراء(س)
دانشکده ادبیات، زبان‌ها و تاریخ

پایان‌نامه
جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد
رشته زبان‌شناسی همگانی

عنوان
بررسی صحت و سقم روایت اولیه‌ی اول‌شخص خوانده در دادگاه جنایی:
با رویکرد زبان‌شناسی قضایی

استاد راهنما
دکتر فرهاد ساسانی

استاد مشاور
دکتر فریده حق‌بین

دانشجو
مریم عمارتی
اسفند ۱۳۸۸

صور تجلسه دفاعيه

تقدیم به

پدر و مادرم

که هر آن‌چه دارم به لطف مهربانی‌های آن‌هاست.

یادشان جاودان

با سپاس از

همسر فداکارم، یاور پورابراهیم

و

پسر عزیزم، علی

که یار، همراه و حامی من بودند.

با سپاس ویژه از

رئیس دادگاه استان ایلام

جناب آقای عمران علی محمدی

که زمینه‌های لازم را جهت انجام این پژوهش فراهم نمودند و اگر کمک‌های ایشان نبود، انجام این بررسی برای نگارنده غیرممکن بود.

با سپاس بی پایان از

استاد ارجمند

جناب آقای دکتر ساسانی

که با تشویق‌ها و راهنمایی‌های بی دریغ خود موجب شدند، نگارش
پایان‌نامه با وجود مشکلات متعدد نگارنده به اتمام برسد.

و

با تشکر از استاد عزیزم

سرکار خانم دکتر حق‌بین

که راه‌گشا و مشوق من بودند.

چکیده

این پژوهش گفته‌های متهمان پرونده‌های دادگاه‌های جنایی شهر تهران را بررسی می‌کند. این بررسی بر اساس رویکرد زبان‌شناسی قضایی و نظریه‌ی اولسون (۲۰۰۴) در مورد مقوله‌های روایت صادقانه‌ی متهمان به انجام رسیده است. به این منظور گفته‌های ۶ متهم پرونده‌های ۳ قتل که دو پرونده مختومه و یک پرونده در جریان می‌باشد انتخاب شد. ارزش‌گذاری جمله‌ها بر اساس گفته‌های دیگر شاهدان پرونده، گواه پزشکی قانونی، گزارش صحنه‌ی جرم انجام شد. نتیجه‌ها نشان داد که بسیاری از معیارهای اولسون در بررسی گفته‌های متهمان فارسی زبان کاربرد دارد. اما رأی نهایی دادگاه با میزان تناقض‌گویی‌های متهم رابطه‌ای ندارد. نگارنده در این پژوهش به معیارهای جدید در بررسی گفته‌های متهمان فارسی زبان دست یافت. این معیارها عبارت است از:

- ۱- تأکید ۲- بی‌ثباتی ساختار تجربی بند و ۳- سوگند می‌باشد.

کلیه دستاوردهای ناشی از تحقیق فوق متعلق به دانشگاه الزهراء(س) است.

فهرست مطالب

فصل اول

مقدمه

۱-۱- مقدمه	۱-۳
۲-۱- تبیین موضوع	۳
۳-۱- ضرورت تحقیق	۴
۴-۱- مفاهیم کلیدی	۴
۱-۴-۱- زبان‌شناسی قضایی	۴-۵
۲-۴-۱- راست‌گویی یا راستی	۵
۳-۴-۱- روایت اولیه‌ی اول شخص	۵
۴-۴-۱- متهم (خوانده)	۵
۵-۴-۱- شاهد	۶
۶-۴-۱- اظهار	۶
۷-۴-۱- اقرار	۶
۵-۱- پرسش‌ها	۷
۶-۱- فرضیه‌ها	۷
۷-۱- شیوه‌ی کار	۷-۸
۸-۱- سازمان پژوهش	۸-۹

فصل دوم

پیشینه‌ی پژوهش

۱-۲- مقدمه	۱۰-۱۱
------------	-------

- ۲-۲- زبان‌شناسی قضایی ۱۱
- ۲-۲-۱- آغاز زبان‌شناسی قضایی ۱۲-۱۵
- ۲-۲-۲- گستره‌ی عملکرد زبان‌شناسی قضایی ۱۵-۱۶
- ۲-۳- مطالعات محققان ایرانی ۱۶-۱۸
- ۲-۴- مطالعات محققان خارجی ۱۹-۳۲

فصل سوم

چارچوب نظری

- ۳-۱- مقدمه ۳۳
- ۳-۲- تقسیمات علوم جنایی ۳۳-۳۶
- ۳-۳- مراحل رسیدگی به پرونده‌ی قتل در ایران ۳۶
- ۳-۳-۱- رسیدگی به پرونده پیش از دادگاه کیفری استان ۳۷-۳۸
- ۳-۳-۲- رسیدگی به پرونده در دادگاه کیفری استان ۳۸-۳۹
- ۳-۳-۳- رسیدگی به پرونده پس از دادگاه کیفری استان و اعلام رأی ۳۹
- ۳-۴- اهمیت تحقیقات مقدماتی ۳۹-۴۱
- ۳-۵- تفهیم اتهام ۴۱-۴۲
- ۳-۶- اخذ دفاع از متهم ۴۲
- ۳-۷- استنطاق / بازجویی ۴۲-۴۴
- ۳-۸- ضرورت حضور زبان‌شناس ۴۴-۴۸
- ۳-۹- زبان‌شناسی قضایی ۴۸-۴۹
- ۳-۹-۱- روایت اولیه‌ی اول شخص متهم ۵۰
- ۳-۹-۲- دیدگاه اولسون ۵۰-۵۱
- ۳-۹-۳- پژوهش‌های دیگر در مورد برخی معیارهای اولسون ۵۱-۵۴

- ۱۰-۳- مزایای تحلیل اظهارات نوشتاری ۵۴
- ۱۱-۳- سخن پایانی ۵۴

فصل چهارم

تحلیل داده‌ها

- ۱-۴- مقدمه ۵۶
- ۲-۴- نکاتی درباره‌ی تحلیل داده‌ها ۵۷-۶۰
- ۳-۴- بررسی داده‌های پرونده‌ی الف ۶۰
- ۱-۳-۴- خلاصه‌ی پرونده‌ی الف ۶۰-۶۱
- ۲-۳-۴- بررسی گفته‌های متهم ۱، خانم شهناز-م: مادر مقتول ۶۱-۷۰
- ۱-۲-۳-۴- بررسی گفته‌های دروغ ۷۱-۷۲
- ۲-۲-۳-۴- بررسی گفته‌های راست ۷۳-۷۴
- ۳-۳-۴- بررسی گفته‌های آقای جواد-ک: قاتل ۷۴-۸۰
- ۱-۳-۳-۴- بررسی گفته‌های دروغ ۸۰-۸۱
- ۲-۳-۳-۴- بررسی گفته‌های راست ۸۲
- ۴-۴- بررسی داده‌های پرونده‌ی ب ۸۳
- ۱-۴-۴- خلاصه‌ی پرونده ۸۳
- ۲-۴-۴- بررسی گفته‌های خانم صغری-ص: مادر قاتل ۸۳-۸۸
- ۱-۲-۴-۴- بررسی گفته‌های دروغ ۸۸-۹۰
- ۲-۲-۴-۴- بررسی گفته‌های راست ۹۰-۹۱
- ۳-۴-۴- بررسی گفته‌های آقای امیرعباس-ع: پسرعمه‌ی قاتل ۹۲-۱۰۰
- ۱-۳-۴-۴- بررسی گفته‌های راست ۱۰۰-۱۰۱
- ۴-۴-۴- بررسی گفته‌های آقای علی‌رضا-و: قاتل ۱۰۱-۱۰۶
- ۱-۴-۴-۴- بررسی گفته‌های راست ۱۰۶-۱۰۷

- ۱۰۷ ۴-۵- بررسی داده‌های پرونده‌ی ج
- ۱۰۷-۱۰۸ ۴-۵-۱- خلاصه‌ی پرونده
- ۱۰۸-۱۳۸ ۴-۵-۲- بررسی گفته‌های خانم ریحانه- ج: قاتل
- ۱۳۸-۱۴۰ ۴-۵-۲-۱- بررسی گفته‌های دروغ
- ۱۴۱-۱۴۲ ۴-۵-۲-۲- بررسی گفته‌های راست
- ۱۴۲ ۴-۶- تحلیل جامع داده‌های پرونده‌ها
- ۱۴۲-۱۴۴ ۴-۶-۱- تحلیل جامع گفته‌های دروغ
- ۱۴۴-۱۴۵ ۴-۶-۲- تحلیل جامع گفته‌های راست
- ۱۴۵-۱۴۸ ۴-۶-۳- مقایسه‌ی گفته‌های دروغ و راست

فصل پنجم

نتیجه‌گیری

- ۱۴۹-۱۵۰ ۵-۱- خلاصه
- ۲-۵- نتایج پژوهش
- ۱۵۱-۱۵۲ ۵-۲-۱- نتایج اصلی
- ۱۵۲ ۵-۲-۲- نتایج فرعی
- ۱۵۳ ۵-۳- پیشنهاداتی برای مطالعات آتی

- ۱۵۹-۱۶۸ کتابنامه
- ۱۶۹-۱۷۱ واژه‌نامه‌ی فارسی به انگلیسی
- ۱۷۲-۱۷۴ واژه‌نامه‌ی انگلیسی به فارسی
- ۱۷۵ چکیده‌ی انگلیسی

فهرست جدول‌ها

- ۴-۱- تعداد و درصد گفته‌های دروغ متهم ۱ از پرونده‌ی الف به تفکیک هر معیار ۷۲
- ۴-۲- تعداد و درصد گفته‌های راست متهم ۱ از پرونده‌ی الف به تفکیک هر معیار ۷۳
- ۴-۳- تعداد و درصد گفته‌های دروغ متهم ۲ از پرونده‌ی الف به تفکیک هر معیار ۸۱
- ۴-۴- تعداد و درصد گفته‌های راست متهم ۲ از پرونده‌ی الف به تفکیک هر معیار ۸۲
- ۴-۴- تعداد و درصد گفته‌های دروغ متهم ۱ از پرونده‌ی ب به تفکیک هر معیار ۸۹
- ۴-۵- تعداد و درصد گفته‌های راست متهم ۱ از پرونده‌ی ب به تفکیک هر معیار ۹۱
- ۴-۶- تعداد و درصد گفته‌های راست متهم ۲ از پرونده‌ی ب به تفکیک هر معیار ۱۰۰
- ۴-۷- تعداد و درصد گفته‌های راست متهم ۳ از پرونده‌ی ب به تفکیک هر معیار ۱۰۶
- ۴-۸- تعداد و درصد گفته‌های دروغ متهم ۱ از پرونده‌ی ج به تفکیک هر معیار ۱۴۰
- ۴-۹- تعداد و درصد گفته‌های راست متهم ۱ از پرونده‌ی ج به تفکیک هر معیار ۱۴۱
- ۴-۱۰- تعداد و درصد گفته‌های دروغ متهمان همه‌ی پرونده‌ها به تفکیک هر معیار ۱۴۳
- ۴-۱۱- تعداد و درصد گفته‌های راست متهمان همه‌ی پرونده‌ها به تفکیک هر معیار ۱۴۴
- ۴-۱۲- مقایسه‌ی درصد گفته‌های دروغ و راست متهمان همه‌ی پرونده‌ها به تفکیک معیار .. ۱۴۶
- ۴-۱۳- درصد گفته‌های ارزش‌گذاری شده‌ی بدون معیار ۱۴۷

فهرست نمودارها

- ۱-۴- میزان گفته‌های دروغ متهم ۱ از پرونده‌ی الف به تفکیک هر معیار بر پایه‌ی
جدول ۱-۴ ۷۲
- ۲-۴- میزان گفته‌های راست متهم ۱ از پرونده‌ی الف به تفکیک هر معیار بر پایه‌ی
جدول ۲-۴ ۷۴
- ۳-۴- میزان گفته‌های دروغ متهم ۲ از پرونده‌ی الف به تفکیک هر معیار بر پایه‌ی
جدول ۳-۴ ۸۱
- ۴-۴- میزان گفته‌های راست متهم ۲ از پرونده‌ی الف به تفکیک هر معیار بر پایه‌ی
جدول ۳-۴ ۸۲
- ۵-۴- میزان گفته‌های دروغ متهم ۱ از پرونده‌ی ب به تفکیک هر معیار بر پایه‌ی
جدول ۵-۴ ۹۰
- ۶-۴- میزان گفته‌های راست متهم ۱ از پرونده‌ی ب به تفکیک هر معیار بر پایه‌ی
جدول ۶-۴ ۹۱
- ۷-۴- میزان گفته‌های راست متهم ۲ از پرونده‌ی ب به تفکیک هر معیار بر پایه‌ی
جدول ۷-۴ ۱۰۱
- ۸-۴- میزان گفته‌های راست متهم ۳ از پرونده‌ی ب به تفکیک هر معیار بر پایه‌ی
جدول ۸-۴ ۱۰۷
- ۹-۴- میزان گفته‌های دروغ متهم ۱ از پرونده‌ی ج به تفکیک هر معیار بر پایه‌ی
جدول ۹-۴ ۱۴۰
- ۱۰-۴- میزان گفته‌های راست متهم ۱ از پرونده‌ی ج به تفکیک هر معیار بر پایه‌ی
جدول ۱۰-۴ ۱۴۲

- ۱۱-۴- میزان گفته‌های دروغ متهمان همه‌ی پرونده‌ها به تفکیک هر معیار بر پایه‌ی
جدول ۱۱-۴ ۱۴۴
- ۱۲-۴- میزان گفته‌های راست متهمان همه‌ی پرونده‌ها به تفکیک هر معیار بر پایه‌ی
جدول ۱۲-۴ ۱۴۵
- ۱۳-۴- مقایسه‌ی میزان گفته‌های دروغ و راست متهمان همه‌ی پرونده‌ها به تفکیک
هر معیار بر پایه‌ی جدول ۱۳-۴ ۱۴۷
- ۱۴-۴- مقایسه‌ی درصد گفته‌های ارزش‌گذاری شده‌ی بدون معیار بر اساس جدول
۱۴-۴ ۱۴۸

فصل اول

مقدمه

۱-۱- مقدمه

زبان‌شناسی قضایی یکی از رویکردهای نوین در حوزه‌ی علمی زبان‌شناسی و حقوق است که (هنوز تا حد زیادی یا شاید بتوان گفت به طور کلی) در مجامع علمی حقوق و زبان‌شناسی ایران ناشناخته مانده است. همان‌گونه که آفاگل زاده (۱۳۸۴: ۲۱۵) می‌گوید: "پیدایش و تکوین و نشر رویکردهای نوین در حوزه‌های مختلف علمی در وهله‌ی نخست وظیفه و حاصل تلاش صاحب‌نظران هر رشته‌ی علمی است. در این تلاش، برخی از اندیشمندان در پیدایش و برخی در تکوین و نشر آن نقش ایفا می‌کنند. آنچه در این زایش و بالش رویکردهای نوین حائز اهمیت است عبارت از این است که این جوانه‌های نوین علمی در مرحله‌ی زایش راکد نماند بلکه هر روز با یافته‌های نظری اساس آن مستحکم‌تر شود و با معرفی به سایر نقاط عالم و گسترش آن‌ها، مجامع بیش‌تری آن را به کار گیرند."

آفاگل زاده (۱۳۸۴: ۲۱۵) به نقل از کالتارد^۱ (۱۹۹۴ و ۱۹۹۵) می‌گوید: "تحلیل زبان‌شناختی روایت‌ها (عمدتاً جنایی) در نظام قضایی، بخشی چشم‌گیر از "زبان‌شناسی قضایی (قانونی)"^۲، یعنی یکی از حوزه‌های به سرعت رو به رشد زبان‌شناسی است". او در ادامه به نقل از تولان^۳ (۱۳۸۳: ۲۱۹) می‌افزاید: "تحلیل زبان‌شناختی تکه‌های روایی اسناد مشکوک، اظهارات مکتوب در بازداشت، اظهارات شاهدان، یادداشت‌های مربوط به خودکشی، حق‌السکوت‌های ناشناخته یا نامه‌های تهدیدآمیز و غیره روز به روز قابل‌اعتمادتر و بیش‌تر مطرح می‌شود و توجه روزافزون دادگاه‌ها به این مسأله، خود گواه این امر است. هیچ ادعایی متقن‌تر از این نیست که روایت‌های ما - چه فردی، چه طبیعی - داستان‌های زندگی خودمان است."

^۱. Coulthard

۱- اصطلاح زبان‌شناسی قانونی، معنای کاربرد یافته‌های زبان‌شناسی را در مسائل قضایی به ذهن شنونده متبادر نمی‌سازد، لذا در این پژوهش از اصطلاح زبان‌شناسی قضایی استفاده می‌شود.

^۳. Tolan

اولسون^۴ (۲۰۰۴: ۱۲۱) می‌نویسد: "وقتی می‌شنویم که شخصی به سوءاستفاده از کودک متهم شده، چه واکنشی انجام می‌دهیم؟ آیا می‌توانیم بفهمیم شاهد دروغ می‌گوید یا نه؟ این معضلی بود که روان‌شناسی سوئدی به نام آرنه ترانکل^۵ در پرونده‌ی مشهور سوءاستفاده از کودک در سال ۱۹۵۰ با آن مواجه شد. ترانکل روش خود را بر مبنای استفاده از گفته‌های کودک که ادعا می‌کرد روده شده و گفته‌های مادر او قرار داد، تا بتواند آنچه را رخ داده بود تحلیل کند. در بازسازی حادثه‌ی پشت این اتهام، ترانکل توانست بسیاری از تناقض‌های موجود در شواهد را نشان دهد و در نتیجه متهم تبرئه شد. ترانکل بعدها آنچه را که منجر به وارد شدن اتهامات و محاکمه متهم شده بود چاپ کرد و به این ترتیب علم "روان‌شناسی شاهد"^۶ متولد شد، که هدف آن ارزیابی صدق و کذب کلی یا جزئی گفته‌های شاهد بود. تحلیل گفته‌های شاهد در زبان‌شناسی از "تحلیل روان-شناختی صداقت شاهد"^۷ متفاوت است. زبان‌شناس نمی‌تواند یافته‌های خود را بر اساس مفاهیمی چون حافظه، تخیل و درستی‌بیان بنیان گذارد. اگر ما بخواهیم گفته‌ها را به عنوان زبان‌شناس بررسی کنیم، باید صرفاً موضوعات زبان‌شناختی، مانند ساختار روایت، ترتیب حوادث، هم‌خوانی راوی با حوادث و غیره را بررسی کنیم."

آقاگل زاده (۱۳۸۴: ۲۱۶) معتقد است، "رویکردهایی مانند زبان‌شناسی قضایی، پزشکی قانونی، روان‌شناسی قانونی، آسیب‌شناسی قانونی و شیمی قانونی با هم شاخه «علوم قضایی»^۸ را در محافل علمی و قضایی غرب به وجود آورده است". او در ادامه به نقل از تی‌یرسما و سولان، (۲۰۰۳: ۲۲۹) می‌افزاید: "میرون در معرفی تحلیل زبان‌شناختی قضایی معتقد است که تحلیل زبان‌شناختی قضایی فرآیندی است که از تطبیق تشابهات سبکی در اسناد حقوقی مختلف با یک‌دیگر و سپس ارزش‌گذاری وجوه تشابه بر اساس تمایزات و بسامد مصداق‌ها انجام می‌پذیرد." او (همان: ۲۲۱) می‌گوید: "زبان‌شناسی قضایی شاخه‌ای میان‌رشته‌ای از زبان‌شناسی و حقوق است که در ده سال اخیر به‌ویژه از سال ۱۹۹۷ در محافل زبان‌شناسی و قضایی آمریکا و اروپا نرج گرفته. از آن زمان هر روز بیش از پیش از زبان‌شناسان در ارائه اسناد و شهادت در دادگاه‌ها جهت کشف حقایق و قضاوت دقیق‌تر بهره‌جسته‌اند و این همکاری روز به روز گسترده‌تر

⁴ Olsson

⁵ -Arne Trankell

⁶ -witness psychology

⁷ -witness veracity

⁸ -forensic science

می‌شود. اگرچه دست‌اندرکاران امر قضاوت نخست با حضور زبان‌شناسی در کشف حقایق چندان خرسند نبودند و در واقع این کار را نوعی تهدید شغلی برای خود حس می‌کردند، اما به‌زودی دریافتند که متخصصان زبان‌شناس در تشخیص موضوعات مورد مناقشه نقش مهمی ایفا می‌نمایند. با استفاده از نظر زبان‌شناسان، در واقع دادگاه‌های آمریکا ماده قانونی ۷۰۲ را که در سال ۱۹۷۵ در مورد استفاده از زبان‌شناسی به تصویب رسیده بود، به مرحله‌ی اجرا در آوردند. بر اساس این ماده، استفاده از نظر کارشناسان و متخصصان مرتبط با موضوع پرونده به‌طور عام نه تنها در دادگاه‌ها مجاز، بلکه لازم شمرده می‌شد.

۱-۲- تبیین موضوع

اولسون (۲۰۰۴: ۲۴-۱۲۲) معتقد است دو گونه‌ی عمده‌ی تحلیل گفتمان در زبان‌شناسی قضایی به «روایت‌ها» و «گزارش‌ها» مربوط می‌شود:

۱- روایت: گفته‌ی شاهدان و متهمانی که دانسته‌های خود را از حادثه نقل می‌کنند.

۲- گزارش: گفته‌ی افرادی که درباره‌ی یک شخص گمشده، یک سرقت و غیره گزارش می‌دهند.

روایت شاهد/ متهم معمولاً به صورت اول شخص بیان می‌شود در حالی که در گزارش‌ها معمولاً اول شخص کم‌رنگ شده و بر شخص گم‌شده یا اموال مسروقه تمرکز می‌شود.

او (همان) در ادامه می‌افزاید، برای دریافتن ساختار روایت‌های اول شخص دو روش می‌توانیم اتخاذ کنیم: ۱- یک مجموعه از روایت‌ها را جمع‌آوری و آن‌ها را بررسی کنیم تا شناختی از سبک آن را پیدا کنیم؛ ۲- هر روایت را بر اساس ارزش خودش در نظر بگیریم و تناقض‌های روش‌شناختی را در هر روایت بیابیم. روش کل به جزء در بررسی روایت‌های اول شخص عملی‌تر است و قادر خواهیم بود تناقض‌ها را بدون مشکل زیادی مشاهده و ثبت کنیم. اما در تحلیل به‌کاررفته در معیارهای ذیل، از شیوه‌ی جزء به کل استفاده می‌کند.

بر این اساس، در این پژوهش سعی بر آن است که ضمن معرفی زبان‌شناسی قضایی، با استفاده از معیارهای اولسون به بررسی تناقض‌های گفتمانی متهم دادگاه‌های جنایی در بازگویی روایت اولیه‌ی موضوع اتهام پرداخته شود (لازم به ذکر است که به دلیل وسعت کار، در این پژوهش به

گزارش اشاره نخواهد شد چرا که پرداختن به آن نیاز به بررسی و تحقیق گسترده در قالب پژوهشی دیگر دارد) و سعی بر آن است که:

۱- به بررسی پرونده‌های مختومه‌ی دادگاه‌های جنایی، پرداخته شود و در بررسی تناقض‌های موجود در روایت‌های متهم/متهمان، میزان استفاده‌ی قاضی و دادگاه از تناقض‌های موجود در روایت‌ها بررسی گردد. به بیان دیگر، هنگام اعلام نظر نهایی، قاضی به چه مستندات برای متهم-کردن یا تبرئه‌کردن شخص متهم اشاره می‌کند؟

۲- کاربرد معیارهای فوق در دادگاه‌های ایرانی و جامعه‌ی ایرانی بررسی شود.

۳- بررسی شود که چه معیارهای جدیدی می‌توان در بررسی صدق و کذب گفته‌های متهمان ایرانی در نظر گرفت.

۱-۳- ضرورت تحقیق

هدف از این پژوهش معرفی زبان‌شناسی قضایی و نمایش توانایی‌های زبان‌شناس در تعیین صدق و کذب گفته‌های متهم/شهود است. در این صورت، شاید دستگاه قضایی بتواند در روند بررسی یک پرونده، با استفاده از نظرات کارشناسی زبان‌شناسان، زودتر و آسان‌تر به نتیجه برسد. البته در موارد بسیار دیگری مانند تشخیص گویش یا زبان خاص مناطق مختلف ایران در مواردی مثل گروگان‌گیری، اخاذی، حق‌السکوت‌گرفتن یا حتی بمب‌گذاری؛ تعیین صحت اسناد مکتوب و دست‌نوشته‌ها و غیره نیز، حضور زبان‌شناس می‌تواند مؤثر واقع شود که در این پژوهش به آن‌ها پرداخته نمی‌شود.

۱-۴- مفاهیم کلیدی

۱-۴-۱- زبان‌شناسی قضایی

اصطلاح زبان‌شناسی قضایی از ترکیب دو واژه‌ی صفت "forensic" (قضایی) و اسم "linguistics" (زبان‌شناسی) به وجود آمده است. زبان‌شناسی قضایی علمی است ناظر بر عملکرد کلیه‌ی شاخه‌های زبان‌شناسی - مانند آواشناسی، فنون نگارش، معنی‌شناسی، تجزیه و

تحلیل متن و گفتمان - در ارتباط با قانون در دادگاه‌های قضایی. بنابراین حوزه‌ی عملکرد تحقیقات زبان‌شناسی قضایی از یک سو زبان‌شناسی و از سوی دیگر نیازهای مجامع قانونی و حقوقی هم‌چون دادگاه‌هاست.

۱-۴-۲- راست‌گویی یا راستی^۹

در فرهنگ لغت لانگمن (۲۰۰۳: ۱۸۳۳) آمده که به حقیقت درست یا صحیح بودن، راست‌گویی می‌گوییم. اولسون (۲۰۰۴: ۱۲۴) می‌گوید، صدق گفته‌های شاهد/متهم، ساختاری روان‌شناختی دارد و مستقیماً قابل مشاهده نیست و ترجیح داده می‌شود به جای آن از اصطلاح «تعهد‌گوینده»^{۱۰} در ارزیابی درستی و صداقت در زبان استفاده شود.

۱-۴-۳- روایت اولیه‌ی اول شخص

اولسون (۲۰۰۴: ۱۲۲) می‌گوید: "روایت اول شخص"^{۱۱}، روایتی است که خود متهم یا شاهد به صورت انفرادی آن را نقل می‌کند و به زمان گذشته‌ی ساده بیان می‌شود. "اولسون برای این نوع روایت وجود برخی معیارها را برشمرده است که در فصل سوم به آن پرداخته می‌شود. روایت اولیه طبق گفته‌ی شاملو^{۱۲} (۱۳۸۶) روایتی است که تا قبل از جریان دادرسی دادگاه و در مرحله‌ی تحقیقات مقدماتی ارائه می‌شود.

۱-۴-۴- متهم^{۱۳} (خواننده)

در فرهنگ معین (۱۳۸۸) خواننده به معنی قرائت‌شده. دعوت‌شده. احضارشده، فراخواننده، بدنام و تهمت زده شده است و در واژه‌نامه‌ی حقوقی^{۱۴} (۲۰۱۰) به معنای شخص، شرکت یا سازمانی است که خواهان از او به دادگاه شکایت نموده است و دادگاه برای جبران برخی از اعمال غیراخلاقی یا

⁹. veracity

¹⁰. speaker commitment

¹¹. The first- person narrative

¹³. defendant

¹⁴. <http://duhaime.org/LegalDictionary/D.aspx>.

^{۱۲}- در گفت‌وگو با شاملو در تاریخ ۱۳۸۶/۶/۱۵.